7/262

T.C.
BAŞBAKANLIK
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

SAYI : B.02.1.DTM.0.04.05.02
KONU : Yazılı Soru Önergesi

24.03.03 16102

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 07.03.2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/262-930/3924 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları konusu, Konya Milletvekili Sayın Nezir Büyükcengiz tarafından tevcih edilen yazılı soru önergesinde belirtilen hususlara ilişkin cevabi görüş ekli notta sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Kürşad TÜZMEN
Çevre Bakanı

EKLER:
EK-1: 2 sf.

7/262

KONYA MİLLETVEKİLİ SAYIN NEZİR BÜYÜKCENGİZ TARAFINDAN TEVCİH EDİLEN YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVABİ GÖRÜŞÜ İÇEREN NOT

Malumları olduğu üzere, Irak ile ticaretimiz, 6 Ağustos 1990 tarih ve 661 sayılı BM Güvenlik Konseyi (BMGK) Kararı ile yürürlüğe konan BM Ambargosu çerçevesinde yürütülmektedir. Sözkonusu Karar ile Irak'a her türlü malın ihracatı yasaklanmıştır.

Anılan ambargo çerçevesinde Irak'ın içinde bulunduğu zor durum ve acil ihtiyaçları gözönüne alınarak, 3 Nisan 1991 tarih ve 687 sayılı ve 14 Nisan 1995 tarih ve 986 sayılı BMGK Kararları ile Irak'la ticarette bazı esneklikler tanınmıştır.

3 Nisan 1991 tarih ve 687 sayılı BMGK Kararı ile, insani ihtiyaçların karşılanması için gerekli görülen malzemelerin Irak'a ihracına müsaade edilmesi kararlaştırılmış, bu çerçevede, gıda ürünleri ile ilaç ihracatı serbest bırakılmış ve diğer insani ihtiyaç maddeleri ihracatı ise BM Yaptırımlar Komitesi'nin (BMYK) iznine bağlanmıştır.

Öte yandan, BMGK'nin 14 Nisan 1995 tarih ve 986 sayılı Kararı ile yürürlüğe giren ve Irak'ın ihraç edeceği ham petrol karşılığı bu ülkeye ihracat yapılmasına imkan veren **"Petrol Karşılığı Gıda ve İlaç Programı-MOU"** uyarınca, gıda ürünleri ve ilaca ek olarak, tıbbi teçhizat ve insani ihtiyaç malları ihracatı da, BMYK'ne sadece bildirimde bulunulması koşuluyla serbest bırakılmış, bunların dışındaki malların Irak'a ihracatı ise, askeri ve kimyasal amaçla kullanılmamak ve çifte kullanıma girmemek koşuluyla BMYK'nin iznine bağlanmıştır. Ayrıca, MOU çerçevesinde Irak'ın sadece ham petrol ihracatına izin verilmiştir. Sözkonusu sistem altışar aylık dönemler halinde uzatılmaktadır.

Irak'a 2000 yılına kadar yılda ortalama 150 milyon dolar civarında seyreden ihracatımız Irak ile ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik ikili düzeydeki çabaların yoğunlaştırılması sonucunda 2000 yılından itibaren artış eğilimine girmiş, gerek MOU gerek diğer BM izinleri kapsamında 2000 ve 2001 yıllarında Irak'a yönelik ihracatımız sırasıyla yıllık % 50 ve % 91,3 oranlarında artış kaydetmiştir. 2001 yılında bu kapsamdaki ihracatımız yaklaşık 709,6 milyon dolar düzeyine ulaşmış ve firmalarımıza ait kontratların, Iraklı kuruluşların tüm ülkelerle imzaladıkları kontratlara oranı en yüksek düzeyine çıkmış ve ülkemiz Rusya ve Suriye'nin ardından Irak'a en yüksek tutarda ihracat yapan üçüncü ülke konumuna gelmiştir.

2002 yılında ise Irak'a ihracatımız 463,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Irak'a yönelik olarak ülkemizden gerçekleştirilen ihracatta 2001 yılına göre % 34,6 oranında gözlemlenen gerilemenin başlıca nedeni, Irak'ın 2001 yılı içerisinde 1,9 milyon varil/gün olan MOU kapsamındaki petrol ihracatının, petrol sözleşmelerinin onay prosedüründe çıkan sorunlar nedeniyle 2002 yılı itibariyle 1,3 milyon varil/gün seviyesinin altına düşmesi ve buna bağlı olarak ithalat bütçesinin önemli ölçüde azalmasıdır.

Yukarıda da özetlendiği üzere, BM MOU çerçevesinde Irak'ın açmış olduğu ihalelerden başlangıçta oldukça küçük bir pay alan Türkiye, Irak'a gerçekleştirilen ziyaretler, Iraklı Bakanlar ile gerçekleştirilen görüşmeler, sözkonusu ziyaretler ile eşzamanlı olarak yapılan fuarlar ve ticaret heyeti programları sonucunda ihalelerden aldığı payı arttırmayı başarabilmiştir.

Diğer taraftan, MOU çerçevesinde Irak'a ihracat ile ilgili başvurular, ülkelerin BM Misyonları tarafından Irak Ofisi'ne (OIP) gönderilmekte, her başvuru OIP tarafından değerlendirilerek kayıt altına alınmakta, sözkonusu başvurular, 687 sayılı BM Kararının 24. Maddesinde işaret edilen askeri malzemeler ile GRL'de (Goods Review List) yer alan Irak'a ihracına izin verilmeyen askeri konularla bağlantılı olabilecek malzemeleri içerip içermediğine ilişkin inceleme yapmak üzere, OIP tarafından BM Kontrol, Doğrulama ve İnceleme Komisyonu (UNMOVIC) ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na (IAEA) gönderilmekte, UNMOVIC/IAEA tarafından başvurunun sözkonusu malları içerdiğine ilişkin görüş bildirilir ise, başvuru, Irak'a bu malzemelerin satılıp satılamayacağına ilişkin karar vermesi için 661 Komitesine iletilmekte, sözkonusu başvurularla ilgili nihai kararı 661 Komitesi vermektedir. Onaylanan sözleşmeler için BM emanet hesabında yeterli fon var ise akreditif açılabilmekte ve Irak'a ihracat gerçekleştirilebilmektedir.

Yukarıda yer alan süreç çerçevesinde Iraklı alım yapan kuruluşlar ile yapılan sözleşmelerin onaylanması, onaylanan kontratlar için akreditif açılması ve sevkıyatın gerçekleştirilmesi bazı istisnalar hariç asgari 6 aylık bir süre almaktadır.

BM programları çerçevesinde seyahatim sırasında imzalanan tüm kontratlar BM güvencesi altındadır. Gerek savaş sırasında gerek sonrasında Irak'a yönelik ihracatın BM denetiminde sürdürülmesine ilişkin BM iradesi mevcuttur.

Sonuç olarak, 10-12 Ocak 2003 tarihleri arasında Irak'a gerçekleştirilen ziyaret sırasında işadamlarımızın Iraklı kuruluşlar ile imzaladıkları kontratların tamamı uluslararası hukukun güvencesindedir. Sözkonusu kontratlar çerçevesinde Irak'a ihracat, BM prosedürlerinin tamamlanmasını müteakip, sınırın kapanması gibi bazı olağanüstü durumlarda geçici olarak aksama ihtimali dışında yılın ikinci yarısından itibaren gerçekleştirilecektir.